

TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDIT TEKSHIRUVLARINI TASHKIL ETISH TARTIBI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Murtazayeva Zuhra Farxod qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali,
PhD Togayev Salim Sobirovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali

Annotatsiya. Tijorat banklarining milliy iqtisodiyotdagi raqobatbardoshligini oshirish, xalqaro integratsiya va iqtisodiy jarayonlardagi o'rnini yanada mustahkamlash, shuningdek, banklar faoliyatining jahon talablari va standartlariga muvofiqligini tekshirish va baxolashda ichki nazorat, ya'ni audit xizmatining alohida o'rnini va ahamiyati bor. Maqolada yuqoridagi masalalar ko'rib chiqilgan, ichki audit xizmatini takomillashtirishga doir taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklar, Ichki audit, moliyaviy operatsiyalar, faoliyat samaradorligi, identifikatsiya, baholash, boshqarish, metodologiya, moliyaviy risklar.

ВНУТРЕННИЙ АУДИТ ПРОВЕРКИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ ПОРЯДОК ОРГАНИЗАЦИИ И ОСОБЕННОСТИ

Муртазаева Зухра Фархадовна
Самаркандский филиал Ташкентский
государственный экономический университет,
PhD Тогаев Салим Собирович
Самаркандский филиал Ташкентский
государственный экономический университет

Аннотация. Внутренний контроль, то есть аудиторская служба, имеет особое место и значение в повышении конкурентоспособности коммерческих банков в национальной экономике, дальнейшем укреплении их позиций в международных интеграционных и экономических процессах, а также в проверке и оценке соблюдения деятельности банков с мировыми требованиями и стандартами. В статье рассмотрены вышеуказанные вопросы, даны предложения и рекомендации по совершенствованию службы внутреннего аудита.

Ключевые слова: коммерческие банки, Внутренний аудит, финансовые операции, эффективность деятельности, идентификация, оценка, управление, методология, финансовые риски.

INTERNAL AUDIT INSPECTIONS IN COMMERCIAL BANKS ORGANIZATION PROCEDURE AND SPECIFIC CHARACTERISTICS

Murtazayeva Zukhra Farkhodovna

Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

PhD Togaev Salim Sobirovich

Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Abstract. *Internal control, that is, audit service, has a special place and importance in increasing the competitiveness of commercial banks in the national economy, further strengthening their position in international integration and economic processes, as well as in checking and evaluating the compliance of banks activities with global requirements and standards. The above issues were considered in the article, suggestions and recommendations for improving the internal audit service were given.*

Key words: *commercial banks, Internal audit, financial operations, activity efficiency, identification, assessment, management, methodology, financial risks.*

Kirish.

Iqtisodiyoti yuqori darajada rivojlangan mamlakatlar moliyaviy-iqtisodiy tajribasidan shuni ko'rish mumkinki, moliyaviy nazorat tizimida xususan, banklar faoliyatini nazorat qilishda ichki auditni o'rni muhim va ahamiyatlidir.

Ma'lumki, 2017-yil 7-fevralda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakteristik strategiyasi to'g'risidagi" PF-4947 sonli farmoni e'lon qilindi (Farmon, 2017). Ushbu farmonda mamlakatimizni rivojlantirish bo'yicha beshta ustuvor yo'nalishlar belgilandi. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish yo'nalishida aynan bank tizimini isloh qilishni chuqurlashtirish va barqarorligini ta'minlash, banklarning kapitallashuv darajasi va depozit bazasini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligi va ishonchliligini mustahkamlash, istiqbolli investitsiya loyihalari hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini kreditlashni yanada kengaytirish, shu jumladan, bank faoliyatini tartibga soluvchi zamonaviy tamoyil va mexanizmlarni joriy qilish, ularning samarali faoliyat ko'rsatishiga yo'l qo'ymayotgan to'siqlarni bartaraf etish bo'yicha chora tadbirlar ishlab chiqildi. Shu o'rinda prezidentimizning "...tijorat banklari bilan birgalikda xorijiy investitsiyalarni olib kirish bo'yicha ishlarning qanday ahvolda ekani to'g'risida shaxsan Prezidentga axborotnoma kiritilishi ta'kidlab o'tilgan edi (Qaror, 2020).

O'zbekiston Respublikasi moliya – bank tizimida uzoqni ko'zlab olib borilayotgan islohotlar natijasida, moliyaviy barqarorlikka erishilmoqda. Mamlakatimiz moliya – bank tizimi barqaror va ishonchli faoliyat yuritib, yuqori ko'rsatkichlarga erishmoqda.

Adabiyotlar sharhi.

Tijorat banklari faoliyatida ichki auditorlik tekshiruvini tashkil qilishning nazariy va uslubiy asoslarini o'rganish masalalari ko'pchilik iqtisodchi olimlar hamda mutaxassislarining e'tiborida bo'lgan

Jumladan, rossiyalik olim Kochinev (2004) banklarda audit o'tkazishda audit jarayonini rejalashtirishga alohida e'tibor qaratgan bo'lib, uning fikriga ko'ra "audit jarayonini rejalashtirish umumiy maqsadga erishish uchun harakatlarning yig'indisi bo'lib, asosiy maqsadga erishish uchun tekshiruv strategiyasini va taktikasini tanlash, tekshiruv turi, hajmi va harakatlar ketma-ketligini ta'minlashdir".

Slaveniyalik olim Ion-Bogdan Dumitrescu (2004): "Ichki audit mustaqil va maslahat beruvchi faoliyat bo'lib tashkilot faoliyatini yaxshilaydi. Bu tashkilot maqsadiga tizimli, intizomli yondashuv orqali erishishga, risklarni baholashga va tashkilot samaradorligini

oshirishga yordam beradi” deya ta’rif bergan bo’lsa, Iordaniya davlatining ilmiy tadqiqotchisi Arsha Amaushning (2017) fikricha, “Ichki audit va taftish komissiyasi rolining ahamiyati har qanday bankda institutsional boshqaruv tizimining muhim ustunlaridan biri sifatida ta’kidlanishi kerak. Banklarda audit o’tkazish favqulodda ehtiyojdir, chunki har qanday muammo yuz bersa, ko’plab ishchilar va milliy iqtisodiyotga ham salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin. Institutsional boshqaruv kontseptsiyalari, shu jumladan Markaziy bank rahbariyati taftish komissiyasini ilmiy va amaliy tajribaga ega bo’lgan mustaqil va ketma-ket direktorlar kengashining a’zolaridan iborat bo’lishi kerak”.

Shuningdek, xorijlik olimlar Defliz, Jenik, O’Reyli hamda Xirshlarning (1997) ta’riflashicha, “banklarda ichki nazorat tizimini tekshirish natijasida auditor tomonidan amalga oshirilgan operatsiyalarning haqqoniyligini va uni amalga oshirish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo’lgan kamchiliklarni moliyaviy hujjatlarda aniqlanishi imkoniga mumkinligiga baho berishdan iboratdir”.

Mamlakatimiz olimlaridan Sh.Abdullaeva, N.Karimov, T.Qoraliev, I.Murugova, K.Navro’zova, S.Norqobilov, Abdusalomova O., X.Rahimova va ilmiy ishlarida o’z ifodasini topgan. Xususan, mahalliy olimlarimiz M.L.Yadgarova, R.B.Qurbonovlarning fikricha, bank auditi auditning muhim bo’limi bo’lib, mustaqil nazorat qiluvchi subyekt sifatida bank tomonidan berilayotgan moliyaviy axborotlarning haqiqiylikni tasdiqlaydi. Undan kutilayotgan maqsad bank faoliyatining barcha qirralari bo’yicha faktlarni yig’ish va baholash, hisobotlarni tekshirish, ularning me’yoriy hujjatlarga mos ravishda bajarilgan yoki bajarilmaganligini tekshirishdan iborat (Yadgarova, Qurbonov, 2019).

Shu jumladan, yana bir mahalliy olimimiz Xasanov (2021) ham “xalqaro amaliyotga muvofiq holda ichki auditorlar xo’jalik subyektlari (tizimi) xizmatchilari hisoblanadilar. Shu munosabat bilan ichki auditni ichki xo’jalik auditi deb atash mumkin” degan fikrni ilgari surgan.

O’zbekiston Respublikasining «Tijorat banklarining ichki auditiga Markaziy bank tomonidan qo’yiladigan talablar to’g’risida»gi NIZOMda ichki auditga quyidagicha ta’rif keltirilgan: Ichki audit — bank xodimlarining o’z vazifalarini samarali bajarishlariga yordam berish maqsadida bank faoliyatini tekshirish va baholash uchun bank ichida doimiy asosda tuzilgan mustaqil ekspertiza. Ichki auditning asosiy maqsadi bo’lib Ichki audit xizmati tomonidan bank rahbariyatiga bank faoliyatining nazorati va natijalari bo’yicha xolis tahlil, baho, tavsiyalar va ma’lumotlar taqdim etish orqali bank Kengashi va Boshqaruviga bank faoliyati maqsadiga erishishiga ko’maklashish hisoblanadi (NIZOM, 2000).

Shu jumladan, ichki auditni tashkil qilishdagi muhim jihatlardan biri auditorlar hisoblansa, yana bir mahalliy olimimiz B.Xasanov ichki audit va auditorlar tushunchalarini umumlashtirgan holda quyidagi: “xalqaro amaliyotga muvofiq holda ichki auditorlar xo’jalik subyektlari (tizimi) xizmatchilari hisoblanadilar. Shu munosabat bilan ichki auditni ichki xo’jalik auditi deb atash mumkin” degan fikrni ilgari surgan (Yadgarova, Qurbonov, 2019).

O’zbekiston Respublikasining “korxonalaridagi ichki audit xizmati to’g’risida” Nizomda “ichki audit”ga quyidagicha ta’rif keltirilgan: “ichki audit - korxonada boshqaruvning ijro etuvchi organi va tarkibiy bo’linmalari tomonidan O’zbekiston Respublikasi qonun hujjatlariga, ta’sis hujjatlariga va ichki hujjatlarga rioya qilinishini tekshirish va monitoring olib borish yo’li bilan ular ishini nazorat qilish va baholash, ma’lumotlarning buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotda aks ettirilishining to’liqliligi va ishonchliligini ta’minlash, xo’jalik operatsiyalarini amalga oshirishning belgilangan qoidalari va taomillari, aktivlarning saqlanishi hamda korporativ boshqarish prinsiplari joriy etilishi bo’yicha korxonada tarkibiy bo’linmasining (ichki audit xizmati) faoliyati” (Qonun, 2021).

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur maqolada iqtisodiyotni erkinlashtirish va tijorat banklarini transformatsiyalash sharoitida tijorat banklarida ichki audit o’tkazishni takomillashtirish va ular faoliyati natijalarini o’rganish jarayonida yuzaga kelgan moliyaviy munosabatlar tahlil qilingan. Mavzuni

o'rganish davomida umumiy iqtisodiy usullar bilan bir qatorda tizimli tahlil, umumlashtirish, statistik usullar, abstrakt-mantiqiy fikrlash kabi usullaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarini transformatsiyalash sharoitida, ular faoliyatini xalqaro miqyosida rivojlantirish choralari amalga oshirish, shuningdek, kreditorlar va investorlarning bank faoliyati to'g'risida aniq ma'lumotlarga ega bo'lishlarini ta'minlashda muhim masalalardan biri ularning faoliyatini xolis nazorat qilish hisoblanadi. Tijorat banklarining ichki nazorat tizimi va buxgalteriya hisobi tizimiga baho berishda ichki audit tekshiruvlari muhim ahamiyatga egadir.

Umuman olganda, ushbu masalalarni ko'rib chiqishda bank ichki auditining iqtisodiy mohiyatiga to'xtalib o'tish lozim.

Ichki audit — bankning ichki nazorat tizimi, shu jumladan tavakkalchiliklarni boshqarish va korporativ boshqaruv tizimi va jarayonlarining sifati, ularning monandligi va samaradorligiga oid mustaqil bahoni taqdim etish bilan bog'liq faoliyat;

Ichki audit xizmati — bankda ichki auditni doimiy tarzda amalga oshiruvchi mustaqil tarkibiy bo'linma (NIZOM, 2021).

- Ichki auditning asosiy maqsadlari va vazifalari quyidagilar hisoblanadi:
- ichki audit tekshiruv natijalari asosida bankning real holati va ichki nazorat samaradorligining aniq holati to'g'risidagi ishonchli va mustaqil axborot bilan bank kengashini ta'minlash;
- ichki audit tizimini va ichki audit tekshiruv jarayonlarining samaradorligini baholash va tahlil qilish;
- bank faoliyati oldiga qo'yilgan maqsadga erishishda ma'muriy va operatsion jarayonlarning samaradorligini kuzatish;
- tavakkalchilikni boshqarish jarayonini qo'llanilishini va tavakkalchilikni baholash metodologiyasining samaradorligini kuzatish;
- moliyaviy axborot tizimini, shuningdek elektron axborot tizimi va elektron bank xizmatini kuzatish;
- buxgalterlik hisoboti va moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini kuzatish;
- bank kapitalining tavakkalchiligini baholash tizimini kuzatish;
- bank faoliyatini O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki me'yoriy hujjatlariga muvofiqligini nazorat qilish;
- doimiy taqdim etiladigan hisobotlarning to'liq va o'z vaqtida taqdim etilishini nazorat qilish;
- Buxgalteriya kitobi va moliyaviy hisobotlarning to'g'riligini va ishonchliligini o'rganish;
- Bank rahbariyati bilan birgalikda faoliyat yuritish;
- Bank kengashi talablariga binoan maxsus tekshirishlarni o'tkazish yoki o'tkazishga amaliy yordam berish;
- Audit xizmati tekshiruvlari jarayonida aniqlangan qonunbuzarlik holatlari to'g'risida bank kengashiga axborot berish.

Ichki audit bankning moliyaviy operatsiyalari, risklari va moliyaviy-hisob-kitoblari bilan bog'liq jarayonlarni tekshirish uchun muhimdir. Ichki audit bankning faoliyatini samaradorligini oshirishga yordam beradi va moliyaviy hisob-kitoblarni to'liq va aniqroq hisoblash imkoniyatini ta'minlaydi. Ichki audit bankning moliyaviy risklarini identifikatsiya qilish, ularni baholash va ularni boshqarishda ham ahamiyatlidir. Shuningdek, ichki audit bankning moliyaviy operatsiyalarining to'g'ri va samarali amalga oshirilishini ta'minlaydi. Bu jarayonni amalga oshirish uchun ichki auditorlar bankning moliyaviy hisob-kitoblari, operatsiyalari va risklarini tahlil qilish, tekshirish va baholash uchun ko'nikmalar va metodologiyalardan foydalanadi. Ichki audit bankning moliyaviy faoliyatini samaradorligini

oshirishga yordam beradi va bankning moliyaviy risklari bilan ishlash usullarini takomillashtirishga qaratilgan tavsiyalarni ko'rib chiqish imkoniyatini beradi.

Ayni paytda, bank ichki auditini olib borish, uning faoliyatida mummolarni bartaraf etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Iqtisodiyotni yuqori sur'atlarda rivojlanishi bank tizimi, shuningdek undagi ichki audit tuzilmalari faoliyatiga yangi talablar belgilamoqda.

Birinchiidan, ichki nazorat tizimini axborotning ishonchiligi, qonun hujjatlariga muvofiqligi, aktivlarning saqlanishi, alohida operatsion va tarkibiy bo'linmalar faoliyatining samaradorligi va samaradorligi nuqtai nazaridan baholash uchun mo'ljallangan.

Ikkinchiidan, u risklarni boshqarish tizimlarining samaradorligini tahlil qilishi va baholashi va xavflarni kamaytirish usulini taklif qilishi kerak.

Uchinchiidan, tijorat banklarining boshqaruv tizimining korporativ boshqaruv tamoyillari, maqsadlari va vazifalari muvofiqligini baholash vazifasi yazaga kelmoqda. Ichki audit bank xatarlarini boshqarish, nazorat qilish va korporativ boshqaruv jarayonlari samaradorligini baholash va yaxshilash uchun tizimli va izchil yondashuvdan foydalangan holda o'z maqsadlariga erishishga yordam beradi (Yadgarova, Qurbonov, 2019).

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida auditorlik faoliyatining tashkil qilinishida eng avvalo, Auditorlik faoliyati to'g'risidagi qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari asosiy rol o'ynaydi. Shuningdek, Respublikamizda ushbu masalada quyidagicha yondashuv amalga oshirilganligini ko'rishimiz mumkin: O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 07.05.2021 yildagi 3302-son boshqaruv qarori bilan "Tijorat banklarining ichki auditiga qo'yiladigan talablar to'g'risida"gi Nizom ishlab chiqildi va tasdiqlandi (NIZOM, 2021).

Ushbu Nizomni ishlab chiqish jarayonida «Bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasining Banklarda ichki auditga oid tamoyillari» va Ichki auditorlar institutining «Ichki auditning xalqaro kasbga oid standartlari», shuningdek milliy bank tizimining o'ziga xos jihatlari hisobga olgan holda xorijiy davlatlar tajribalari o'rganib chiqildi.

Mazkur Nizomda banklarda tavakkalchiliklarga yo'naltirilgan ichki auditni tashkil etish maqsadida auditorlik tekshiruvlarini rejalashtirish va o'tkazishda bankning risk-profilini, shu jumladan tavakkalchiliklarni boshqarish tizimining holati va yirik tavakkalchiliklar hisobga olinishi lozimligi nazarda tutilgan.

Mustaqillik va xolislik tamoyiliga muvofiq ichki audit xizmati xodimidan auditorlik tekshiruv paytida nizolar chiqishiga yo'l qo'ymaslik, bank faoliyatidagi kamchiliklar va huquqbuzarliklarni aniqlash, shuningdek ularni bartaraf etish va bank faoliyati samaradorligini oshirish bo'yicha takliflarni ishlab chiqish talab etiladi.

Bundan tashqari, tijorat banklarida korporativ boshqaruv standartlariga muvofiq mustaqil tarkibiy bo'linma sifatida ichki audit xizmati faoliyatini tashkil etish uchun bank audit bo'yicha boshqarma va qo'mitaning hamda kuzatuv kengashining funksiyalari va majburiyatlari batafsil belgilandi (NIZOM, 2021).

Shuningdek, Markaziy bank va bankning ichki audit xizmati o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning samaradorligini ta'minlash maqsadida ushbu Nizomga alohida normalar kiritildi.

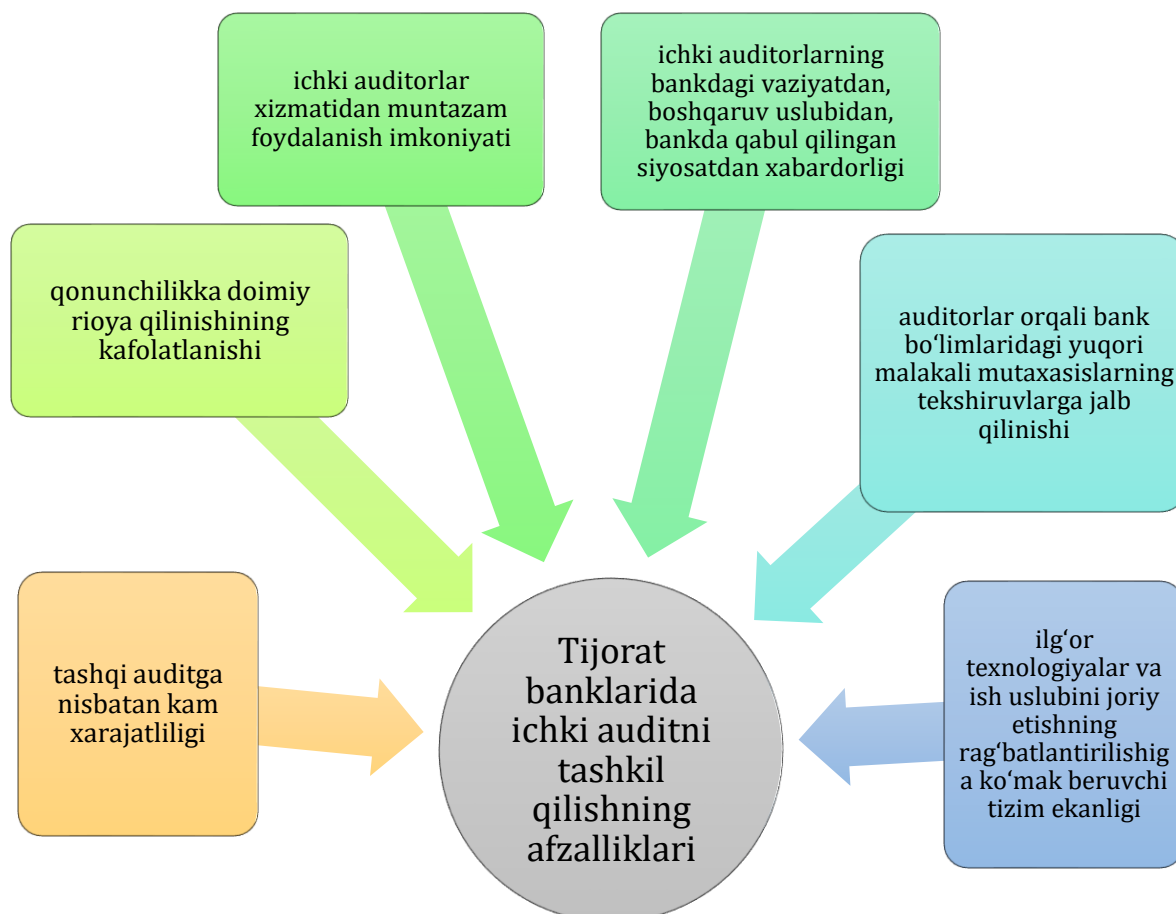
Yangi Nizom kuchga kirishi bilan 6 ta normativ-huquqiy hujjat o'z kuchini yo'qotadi. Ushbu Nizom 8.08.2021 yildan kuchga kirgan va amalda qo'llanilib kelinmoqda.

Tijorat banklarida boshqaruv tizimi uchun ichki audit faoliyatini takomillashtirishning zarurligi va afzallik jihatlari quyidagi 1-chizma orqali ifodalash mumkin:

Mamlakatimiz bank tizimiga chet el investorlari va kreditorlari hamda omonatchilarning qiziqishini oshirish va ishonchini yanada mustahkamlash, xususan, ularning mamlakatimizda faoliyat ko'rsatayotgan tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi, kreditga layoqatliligi hamda likvidligi to'g'risida xolisona va aniq ma'lumotlarga ega bo'lishlarini ta'minlashda tijorat banklarida o'tkaziladigan tashqi audit tekshiruvlarining roli muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda, tijorat banklari tomonidan moliyaviy hisobotlarni Xalqaro standartlarga o'tkazish yuzasidan amaliy ishlar olib borilmoqda va bu ishlarni yanada rivojlantirish zarur. Chunki bu ishlarni tezroq amaliyotga joriy etishni tugallash banklarda tashqi audit o'tkazishga qo'yiladigan talablarni yanada kuchaytirishga va bu

auditorlik tekshiruvlarini nufuzli xalqaro auditorlik tashkilotlari tomonidan o'tkazilishiga imkoniyat yaratadi.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishni jadallashtirish orqali xorijiy investorlarni zarur axborot muhiti bilan ta'minlash va xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, hisob va audit sohalari mutaxassislarini xalqaro standartlar bo'yicha tayyorlash tizimini takomillashtirish maqsadida 2020-yil 24-fevralda "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-4611-son bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori qabul qilindi (Ma'ruza, 2021).

1-rasm. Tijorat banklarida ichki auditni tashkil qilishning afzalliklari³⁰

Shuni ta'kidlash kerakki, ichki audit ko'p ishlarni amalga oshirishi mumkin, ammo bu banklar va korxonalarining barcha muammolarini universal hal qilish yo'li emas. Masalan, ichki audit quyidagilarni amalga oshirishi mumkin:

- tizimlar yoki protseduralarni tekshirish orqali ularning ehtimolini minimallashtirish va erta aniqlash ehtimolini oshirish, lekin inson xatosi yoki suiiste'molining barcha holatlarini bartaraf etmaslik yoki aniqlamaslik;
- xavflarni dastlabki tahlil qilish asosida tekshiriladigan yo'nalishlar/bo'linmalar tanlashni optimallashtirish, lekin har bir biznes jarayonini har yili tekshira olmaydi;
- ichki nazorat tizimi doirasida boshqa bo'limlar yoki bo'limlar tomonidan ishlab chiqilgan tartiblarni ularning samaradorligini tekshirish, lekin u bo'limlar yoki bo'limlar uchun tartiblarni ishlab chiqmasligi kerak, chunki bu ichki auditning mustaqilligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi (Hoshimjonovich, 2023).

³⁰ Muallif ishlanmasi.

Xulosa va takliflar.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, ichki auditni takomillashtirish uchun, tijorat banklari quyidagi jarayonlarni amalga oshirishlari mumkin:

1. Ichki auditning obyektivligini ta'minlash: Ichki auditning obyektivligi va ishonchli bo'lishi uchun, uning muvofiqligini ta'minlash uchun auditorlar va ichki nazoratchilar tomonidan faol ishlaniishi kerak. Audit tashkilotlarining mustaqillik va maslahat berish huquqlarini saqlash juda muhimdir.

2. Ichki nazorat va monitoring tizimini kuchaytirish: Banklar ichki nazorat va monitoring tizimlarini kuchaytirish, ichki nazorat xizmatlarining faoliyatini kuzatib borish, risklarni identifikatsiya qilish va ularni boshqarish uchun muvofiqlikni ta'minlashga yordam beradi.

3. Ichki nazorat va monitoring jarayonlarini avtomatlashtirish: Tijorat banklari ichki nazorat va monitoring jarayonlarini avtomatlashtirish orqali xavfsizlikni oshirish, risklarni boshqarish va muvofiqlik darajasini oshirishlari mumkin.

4. Ichki auditorlarning sertifikatlangan mutaxassisligini ta'minlash: Ichki auditorlar sertifikatlangan mutaxassislar bo'lishi kerak, ularning ichki auditni sifatli va samarali amalga oshirishlari uchun zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi muhimdir.

5. Ichki auditning natijalariga oid ma'lumotlarni ko'rsatish: Ichki auditning natijalariga oid ma'lumotlarni bankning rahbariyati bilan bo'lishish, ularning takomillashtirilishi uchun zarur tavsiyalarni berish juda muhimdir.

Bu jarayonlar tijorat banklarida ichki auditni takomillashtirish uchun muhim bo'lib, bankning samaradorligini oshirish, xavfsizlikni ta'minlash va qonunchilikni saqlashga yordam beradi.

Adabiyotlar / Jumepamypa / Reference:

Arwa Amoush (2017) *Al-Zaytoonah University of Jordan, Article in International Business Research February.*

Farmon (2017) *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-qil 14- fevraldagi 4947-sonli Farmoni "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"//www.lex.uz*

Hoshimjonovich N.B. (2023) *"Tijorat banklarida umumiy ichki audit tekshiruvi uslubiyotini takomillashtirish", Eurasian journal of law, finance and applied sciences/2.02.2023y. 49b.*

Ma'ruza (2021) Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. *Tanqidiy tahlil, kat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017 yil 14 yanvar. - Toshkent: «O'zbekiston», 2017. - 104 b.*

Mgr Ion-Bogdan Dumitrescu (2004), *Internal audit in banking organisations BIATEC, Volume XII, 7/*

NIZOM (2000) *O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 992-1-son bilan ro'yxatga olingan "Tijorat banklarining ichki auditiga Markaziy bank tomonidan qo'yiladigan talablar to'g'risida"gi NIZOM 04.04.2000 yil*

NIZOM (2021) *"Tijorat banklarining ichki auditiga qo'yiladigan talablar to'g'risida" 3302-/07.05.2021y. <https://lex.uz/>*

Qaror (2020) *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-son "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" qarori.*

Qonun (2021) *"Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni 677-son. 25.02.2021y.*

Sobirovich T.S. (2022) *Reduction in the volume of transactional deposits as a factor of ensuring the financial stability of banks //The Journal of Economics, Finance and Innovation. –T. 1. – №. 2. – C. 8-15.*

Togayev S.S. et al. (2023) *Schools of strategic planning: a critical analysis of existing concepts //Educational Research in Universal Sciences. – T. 2. – №. 1. – C. 488-494.*

Xasanov B. (2021) "Ichki auditni avtomatlashtirish asoslari" Toshkent FAN, 2003.

Yadgarova M.L., Qurbonov R.B. (2019) "Bank auditi" Darslik/ — T.: «Iqtisod-Moliya», , - 320 b.

Дефлиз Ф.Л., Дженик Г.Р., О'Рейли В.М., Хурш М.Б. (1997) Пер. Санг под ред. Я.В.Соколова. -М.: Аудит, ЮНИТИ.

Кочинев Ю.Ю. (2004) Аудит. 2-е изд. (Серия . бухгалтеры и аудиторы ..) -СПб.: Путер.

Тогаев С. (2016) "Bank ishi" fanidan uslubiy qo 'lpanma //Scienceweb academic papers collection.

Тогаев С. (2023) Bank xizmatlariga bo 'lgan ishonchni oshirish yohud mijozni jalb qilishning samarali yo 'lari //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – Т. 3. – №. 11.